

# Els testimonis de la catalanitat

Des de la instauració, el 1238, de la 'Ciutat e Regne de València' per Jaume I fins als nostres dies, la història és plena de testimonis que certifiquen la consciència de l'origen català i el sentiment particularista no secessionista dels valencians.

**P**ocs pobles com el valencià hauran tingut una acta de naixement amb una datació tan clara i que haja produït, pràcticament des d'aquell moment, una memòria històrica que perduraria durant segles. La mitifi-

cació de Jaume I i la commemoració de la Conquesta començaren ja en l'edat mitjana. I també des d'aleshores, associat a la creació del nou regne, es mantenia el record dels avantpassats. Els prohoms de la València medie-

val, orgullosos d'una ciutat i d'un regne cada vegada més pròspers i amb una influència creixent dins la Corona d'Aragó, no havien oblidat la seua genealogia catalana. A les darreries del segle XIV, en la dedicatòria d'un tractat polític com el *Regiment de la cosa pública*, fra Francesc Eiximenis afalagava els jurats de la capital lloant les glòries d'un poble valencià diferenciat, però no podia deixar d'afirmar que aquest era "vengut e eixit, per la major partida, de Catalunya". Aquesta memòria dels orígens potser resultava ja incòmoda per a un particularisme valencià tot just naixent, però allò cert és que els jurats de València no s'estaven d'invocar-la quan els convenia unir forces amb el Principat, sobretot de cara a l'exterior.

L'entrada en l'anomenada Decadència no va suposar un afèbliment d'aquesta consciència, si més no entre la minoria lletrada. Des de les llunyanes terres flamenques, l'humanista Joan Lluís Vives, en un tractat sobre la pietat femenina d'inicis del segle XVI, evocava la llegenda medieval de les donzelles de Lleida per a explicar la repoblació de València en temps del Conqueridor. "Manà el monarca -deia- que homes aragonesos i dones lleidatanes anassen a poblar-la, i d'ambdós van nàixer fills que tingueren com a pròpia la llengua d'aquelles". A mitjan centúria, en la Crònica de Martí de Viciana es podia llegir, parlant d'Oriola, que "en tiempo de la conquis-



ARXIU

Als pactes de rendiment entre els àrabs i els conqueridors cristians, no s'hi ha trobat cap testimoni que confirme l'existència de la llengua mosàrab. Per entendre-s'hi, havien de recórrer a un torsimany que traduïra de l'àrab al català.



# Els fundadors del Regne de València

Josep Maria Salrach

Seria difícil trobar un llibre tan voluminós com aquest, construït amb rigor científic, i amb més de vuit-centes pàgines de llistes de noms, xifres i percentatges, que això no obstant resulti engrescador, apassionant, de llegir. Per què dic que el llibre és ensem apassionant i científic? Senzillament perquè al meu entendre és l'obra (no una, l'obra) que desmunta un per un els pseudoarguments que pretenien sostenir històricament el secessionisme lingüístic al País Valencià. I, el que encara és més important: visiblement Enric Guinot Rodríguez no ho fa des de pressupostos ideològics apriorístics sinó des del més estricte servei a la ciència històrica. Així, doncs, apassionant perquè als que estimem la catalanitat, la pensem estesa pel País Valencià, les Illes i el Principat i sentim, en aquest àmbit, la il·lusió de ser germans en la llengua, el llibre ens dóna les raons històriques del nostre sentiment, i també científic perquè ha estat escrit amb el cap de forma notablement desapassionada. No vull dir que l'autor no senti i expressi el seu sentir, sinó que aquest sentiment no sembla contagiats per voluntats polítiques. Com a bon historiador, a Guinot li disgusten mites i mitges veritats, li molesten els treballs mal fets i l'empenyen (perquè s'ha de dir així) les falsedats. És aquí, quan, llegit per una persona que no viu el dia a dia del País Valencià, el llibre causa al lector una barreja de sentiments: sentiments d'estupor i admiració pel joc entre irònic i mordaç amb què Guinot critica els arguments històrics inconsistents dels historiadors i lingüistes del secessionisme, sentiments d'incredulitat per les barbaritats que s'han volgut fer passar per veritats històriques i tristors per la desconsideració que això representa envers el poble valencià sobretot i, per extensió, envers tots els catalans.

Com ha fet Guinot aquest treball, que hauríem de qualificar de gegantí? La recerca, consistent bàsicament a inventariar els habitants de les viles i ciutats del País en els segles XIII i XIV, s'ha portat sobre milers de documents en fons arxivístics que seria inacabable d'esmentar, perquè l'autor ha treballat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a l'Arxiu del Regne de València, a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid, a arxius eclesiàstics i de la noblesa i als arxius municipals i de protocols; ha buidat també les cartes de poblament, ha estudiat el *Libre de Repartiment*, ha fet l'inventari de noms de persona dels llibres de cort publicats, ha estudiat els censos de població continguts en les primeres fonts fiscals, etc. El

resultat ha estat un fitxer de molts milers d'habitants, que, si no són tots els que hi eren, poc se'n falta. La mostra és tan àmplia com indiscutible. No crec que ningú ho pugui negar: estem davant de la nòmina més completa possible dels primers habitants cristians del regne de València.

Aquesta reflexió o anàlisi històrica va seguida d'una massa aclaparadora (quasi mil pàgines) de llistes de noms de persona i de lloc, de xifres i de percentatges, però sobretot de noms. Crec que legítimament ens podríem preguntar el per què d'aquesta muntanya d'informació: per què un autor i un editor ens donen fins l'últim nom i l'última xifra d'una recerca? No és habitual. I crec que necessita explicació. N'aventuraria dues. La primera és una raó científica, que té a veure amb el context sociopolític. El podríem argumentar partint de la constatació que el problema de la llengua al País Valencià és un problema punyent des de fa anys, una qüestió que genera passions i divideix la societat. Això vol dir que, per a justificar el secessionisme, s'han dit tantes barbaritats que l'historiador conscient ha d'anar amb peus de plom, mostrant les cartes, és a dir, les proves de què disposa. Entenc que Enric Guinot no pot dir que el valencià és un parlar català o que els catalans érem majoritaris entre els primers valencians si no aporta una massa de proves aclaparadora, sabent que això no li estalviarà disgust. La segona raó és la que m'agrada. Conscientment o inconscient, als historiadors ens agrada posar nom a les coses, als llocs i a la gent, i datar els fets. En aquest procedir hi deu haver molt d'ofici, però no em sé estar de pensar que l'historiador sent simpatia, entengui's estimació, per la seva gent: la gent d'ahir amb la qual viu a través dels textos escrits o de les restes arqueològiques, i amb la qual estableix una mena de diàleg imaginari per mitjà d'aquests testimonis i de les reflexions que li susciten. I a la fi a l'historiador li passa com a l'escriptor, que no es resigna a acceptar el pas del temps, sinó que treballa per a rescatar de l'oblit els homes que el passat ha enterrat. En aquesta operació, de "salvar per a la memòria", els historiadors trien i massa sovint es queden amb els anomenats grans homes: amb Jaume I, per entendre'ns. La tria d'Enric Guinot ha estat diferent, ha estat la de rescatar de l'anonimat per a la posteritat (posant-hi nom i cognoms) els fundadors d'aquesta petita pàtria que és el País Valencià. Volem més servei, més prova d'amor envers els homes i la terra? Jo crec que no n'hi ha!

*ta se pobló la tierra más de catalanes que de otras naciones", i pocs anys després, fra Vicent Antist, biògraf de sant Vicent Ferrer, no s'estava de reconèixer que València "fue poblada de gente catalana". Fins i tot sota el pes de la monarquia absoluta i de l'hegemonia política i cultural de*

Castella no s'enterbolia aquesta memòria de les arrels. La ploma barroca de Gaspar Escolano havia escrit, així, que el regne de València "*fue poblado desde su conquista casi todo de la nación catalana y tomó delia la lengua*". El segle de les Llums ho confirmaria una volta més. En prendre

posseïó del bisbat de Barcelona, Josep Climent declarava que "*casi todos los valencianos somos catalanes en el origen*". Probablement, amb una mica d'erudició i de paciència, podrien exhumar-se més testimoniatges d'aquesta memòria ininterrompuda, des de l'endemà de la Con-

ARXIU



La mitificació de Jaume I i la commemoració de la Conquesta començaren ja en l'edat mitjana. Els prohoms de la València medieval, orgullosos d'una ciutat i d'un regne cada vegada més pròsper, no havien oblidat, però, la seua genealogia catalana.

questa fins al llindar de l'època contemporània.

La Renaixença, amb el redescobrimient de la història del país i la renovació dels lligams culturals entre els Països Catalans, es presentava com un moment propici per a continuar aquesta tradició. Ara bé, la divergència cada vegada més evident entre la reivindicació política del Principat i la inhibició de la burgesia valenciana, que tendí a reduir les manifestacions renaixentistes a un exercici enyoradís i panxacontent, reforçava les suspicàcies lo-

cals cap als veïns del nord. Amb tot, a base de molta germanor i d'un ambigu llemosinisme, es cobrien les diferències i, en general, es podia donar satisfacció als elements més particularistes, sense haver de negar que l'origen de la llengua i del poble valencià es trobava en la repoblació catalana. Teodor Llorente no s'estava de reconèixer el 1887 que "*los industriales catalanes constituyeron el núcleo de la población y dieron su idioma a la capital y a la mayor parte del Reino*". Del mateix parer eren historiadors com Joan Baptista Perales o Benvingut Oliver, que fins i tot va encunyar el terme "països catalans" per a referir-se a la comunitat cultural i històrica.

### El blaverisme, un fenomen recent.

Amb l'entrada en el segle XX, l'autoctonisme lingüístic va començar a guanyar adeptes. Tanmateix, aquesta tesi autoctonista no era necessàriament secessionista: la majoria dels seus partidaris consideraven que, tot i haver-se format simultàniament a un costat i altre de l'Ebre, el "valencià" i el "català" eren la mateixa llengua. El secessionisme encapçalat per Josep Maria Bayarri era francament minoritari. Als anys trenta, però, els universitaris d'Acció Cultural Valenciana —amb Sanchis Guarner i Emili G. Nadal—, mantenien amb lucidesa el plantejament rupturista, reforçat ara amb l'avanç dels estudis filològics i històrics.

En línies generals, no va ser fins els anys seixanta i setanta, com a resposta a *Nosaltres els valencians*, que un grup d'erudits ratpenatistes va desempolsegat els vells papers autoctonistes per a construir un discurs —ara sí— decididament anticatalanista. El secessionisme lingüístic quedava així vinculat al rebuig de la realitat històrica de la repoblació catalana i, per tant, a l'origen autòcton de la llengua. Ja en 1965, Francesc Almela i Vives afirmava, manipulant uns antics treballs de Nicolau Primitiu, que el valencià ja es parlava quan Jaume I arribà amb les seues hosts. Julià San Valero pretenia demostrar que la personalitat valenciana havia nascut en el món ibèric, i Antonio Ubieto negava l'abast de la colonització catalana medieval. No cal dir que aquestes tesis no tenien el menor fonament científic, però serviren per a legitimar l'onada anticatalanista que envorinà la transició valenciana. Recentment, en un intent d'aigüar el pes dels repobladors vinguts de Catalunya, alguns autors han sobrevalorat la presència aragonesa, occitana, navarresa i d'altres orígens encara més exòtics. Una tesi, aquesta, que té més a veure amb els desigs i les incidències de la política actual que no amb el rigor de la recerca històrica, que no ha fet altra cosa que confirmar les arrels catalanes del País Valencià.

Pau Viciano



## Com aconseguir les pel·lícules d'EL TEMPS

**Subscriptors:**

- Demanant-les per telèfon al 902 13 10 25 (o al 00 34 963 535 100 des de fora de l'Estat espanyol)

**No subscriptors:**

- Demanant-les al quiosc
- O bé retallant aquest anunci i enviant-lo a EL TEMPS (Av. Baró de Càrcer, 40. 46001 València) amb les vostres dades (nom, adreça i telèfon)

**Preu: 800 ptes. per vídeo + 375 ptes. de despeses de lliurament**

Generalitat de Catalunya  
Departament de Cultura

Consell de Mallorca  
Cultura i patrimoni

LAUREN  
MEDIOS MÓVIL

EL TEMPS  
15